

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Balogh Vilma*

Cím: *Nyomortanyák paloták mellett*

Forrás: *Népszava*

Bn

(Hely)

1924. 11. 7.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Ostályozás	
Tárgy	361.1
Hely	
Idő	"1924"
Személy	
361.1 "1924"	

Nyomortanyák paloták mellett.

Egy Vörösmarty-utcai ház... Emberek patkányok között. — Tizenöt tüdővész kiseru és gyermek egyetlen Bulyovszky-utcai házban. — A Szabolcs-utca nyomorékjai.

Még csak szürke, hűvös, őszi köd üli meg a várost. De a tél hírnökei már megjelennek mindenfelől. Piherét, ápolt testek prémekbe simulnak, béli topánkák kacérkodnak aranyozott, éklövés sarkocskáikon, a kirakatokban selymek bontogatják sokszínű szárnyukat, a fűtési fészkeiben még tárva-nyitva állanak az ablakok, hogy a föld virágzásának utolsó, itt felejtett lehelletét befogadják, de kandallóikban már föllángol a tűz. Máshol meg kékre dermednek a mezítelen lábak, szennyes papírral ragasztják be a törött ablaktáblákat. Fűtetlenül tesped a takaréktűzhely, nemcsak a kályha, elgyötört alakok verődnek össze, hogy melegítsék egymást. Megtört közönnyel, mákonyos öntudattal élik a rettentő különbséget, amelyet emberéletek közé ékelte az ember. Vajjon amazok-e a „kiválasztottak” csakugyan. Az ő részükön-e a lélek nagysága, a belső értékek emelkedettsége, az alkotó tehetség, az élet őszinte szépségeit élvezni tudás. Vagy emitt pusztul el mindebből tömérdek sok talán *csak azért*, mert hiányzik a legázolni, kizsákmányolni tudó erő... Világot kellene gyujtani minden agyban, fogékonyra ápolni minden lelket, látóvá minden szemet, önmagát ismerje föl az ember és megértse saját méltóságát. Hogy ércharanguál zugóbb szózáttal hirdesse: „Nekem is van jogom a léthez, amelyet a természet adott. Nekem is kell egy talpalatnyi hely, amelyen megállhatok. Nekem is vannak vágyaim, akarásaim, amelyek fölfelé emelik homlokomat. Élni akarok, — ti többiek — köztötök!” De a nyomor eltompítja az agyat, megtöri a lelket, homályt borít a szemre, fojtogatja a szót. Azoké a földadat, akik még el nem fásultak, hogy a vak, süket, rongyos sereget napfényre vezessék!

Hartensteinék a patkányok között.

Jobból, balról egy-egy kis palota között áll

a kétemeletes Vörösmarty-utcai ház. Szűk, nedves, gőzös udvar, amelyhez korhadó falépeső vezet, tele van hulladékkal, amin megcsuszik a láb. Ezt az Angias-istállót, maladozó sóprével egy asszony tisztogatja. Raskadozó derekát nem fűdi ruha, csak rongyokba szakadt, szennyes, sötét kendő, amely alól, mint esontváz villan ki szájalmas karja, melle. Kócos haja alól szinte tébolyult kétségbeesésben vergődik szeme. Lehetetlen kitalálni, hány éves. Talán 40, talán 100. Ez Hartensteiné, a Vörösmarty-utcai ház „vécéje”. Lakását szeretném megnézni; hallottam, hogy az még Budapest züllött lakásviszonyai között is *látványosság* számra... Hartensteiné az udvar félreeső részébe, a közös illemhely mellé vezet. Ott az ő otthona. A rozoga ajtó alig egy méter hosszú és széles benyílóba vezet, amely a másfélméteres, négyszögű „szobába” torkol. Iszonyu büz, rothasztó levegő csap ki onnan. A helyiség teljesen sötét, faláról csöpög a víz, egyetlen ablaka a szomszédos illemhelyre nyílik. Tapasztott földpadozatán sáros tócsák keletkeznek a két ápolatlan, vinnyogó kölyök-kutya nyomán, amelyek az ember lába körül szaglászni. A butorzata egy asztalból, két faszékből és egy lyukas szalmazsákkal fölszerelt ágyból áll.

— Hét éve lakunk itt — mondja Hartensteiné — és már panasz is alig van hangjában. — Én csaknem vak vagyok, úgy tönkretette szemem a sötétség és a nedvesség. De nem költözhetünk más lakásba, mert nem tudnánk megfizetni. *Az uram szervezett vas-munkás; 21 év óta dolgozik ugyanabban a gyárban. Most kap 250.000 korona hetibért. Hát lehet ebből megélni?... Iszonyu a mi életünk. Mihelyt besötétedik, lefekszünk vackunkra. Mihez is foghatnánk, egy szál gyertya mellett, ebben a büzben? De aludni sem lehet, mert mielőtt elalottuk a világosságot, jönnek a patkányok. Hiába dugok be minden nyílást.*

Az udvarról és az illemhelyről seregestől tódulnak be. Miattuk tartom a két kutyát. De a patkányok fölveszik velük a harcot. Ha éhesek, olyan dühösek, hogy még az ágyra is fölmerészkednek és megtámadnak bennünket. Tessék nézni!

És Hartensteiné fölhuzza szoknyáját. Meggémberedett, sovány lábszáran mély harapás forradása kéklík.

Igy él ma egy munkáscsalád Magyarország kulturaközpontjában, Budapesten.

Hogy énekel az emeleteken?

Bekopogok az egyik emeleti lakásba. Őz, öreg asszony nyit ajtót. Egy pillantással átláthatom a helyzetet. Nem kell ide sok magyarázat! Elöl a konyha, amelyből két lépcső-fok visz a szobába. Elválasztó ajtó nincs. Az egész terület 3 héter hosszú 1,80 széles. Reggel van. Hat vasgály még vetetlenül szorong egymásmellett. Munkában megizzadt testek éjjeli kigőzölgése metelyezi meg a levegőt... Az öreg asszony elmondja, hogy minden fekhelynek megvan a maga éjjeli vendége. Öreg, fiatal, férfi, nő, vegyesen. Legtöbbször aludni sem lehet, olyan rossz szag és nyugtalanság van a szobában. Köhögnek, hortyognak, be-

szélnek, forgolódnak. És akad olyan is, aki kizsákmányolja lakásadónője jóhiszeműségét. Jönnek és elpanaszolják, hogy munka nélkül vannak már hetek óta, nem tudják az ágybért előre fizetni. Majd, ha akad munkájuk, megadják utólag.

— Hogy tényleg ki valakit az utcára ilyen nehéz időben? — mondja az asszony. — Várok hát türelmesen, még reggelit is adok. Aztán egy szép napon elmegy az ipse azzal, hogy kapott már munkát. Elmegy és többet sose látom. Még egy inget sem hagyott itt, mert nem volt neki. Már most hol keressem!... Nem volt ez mindig így, kérem. A háboru előtt szépen kereset a fiam. Tanult könyvkötő volt. Később ügynökös-ködött. Meg is nősült, esinos kétszobás lakásban laktunk együtt. Mikor a fiamat elvitték a háboruba, az egyik szobát kiadtuk egy szabónak albérlésre. Az

átan megcsinálta — volt hozzá pénze és ügyvédje —, hogy a nevére irták át az egész lakást. Mire a fiam megjött, már kifelé állt a szekerünk rudja. Szegény gyerekek, ebbe került bele. A Linótnézony halt meg... Az egész család egy jogtalanul elrekrvirált lakás áldozata.

Megyek tovább... Két emelet folyosói mentén csupa ilyen lakás. Egyetlen egyben sem lakik egyedül a család. Mindenütt legalább 12 ember, felnőtt és gyerek, összezúfolva. És a konyha gőze, büze fűti a szobát... Egy lakás negyedévi bére 400.000 korona. Ágyrajáró 75.000 koronát fizet egy hétre. Valahogy csak meg kell élni! Kérdezősködöm a szomszéd palotában. Az emelet nyolc termét házaspár lakja egy leánykájával. A földszinti négy szoba magányos hölgy fészke. Ahová betenként kétszer látogat egy idősebb ur.

Tizenöt fiatal tüdővésztes egy házában... Olesó az emberélet...

A Buiyovszky-utcai házában azt mondja a házmesterné: — „Minden csak én, Balogh elvtársnő, akármelyik lakásba! Csaknem mindegyikben ugyanazt találja: nyomort és tüdővést. Reggeltől estig nem látunk, nem hallunk itt egyebet.”

Bekopogok a földszint egyik lakásajtáján. Csöpp, bomályos szoba-konyha. Egy házaspár lakja, a két ember már alig áll meg a lábán. Most nincs munkájuk. De ha volna is! Hogy tudnának ezek annyit dolgozni, hogy emberhez méltóan megélhessenek belőle... Csukott ablak mellett egészen fiatal lányka takarítja a port. Meg-mezáll, amikor száraz köhögés tör ki melléből. Lócán, a hideg tüzhely mellett motyogja az öreg asszony: — „Ejnye, de sokat ugat ma ez a lány!” — „Unokájuk?” — „Kérdezem. — „Nem, nevelt lányunk. Az anyja itt felejtette nálunk gyerekkorában. Azóta mi gondoskodunk róla. Csakhogy nem sok hasznát vesszük. Rossz a tüdeje... Van itt még egy ebből a fajtából, tessék csak nézni!” — A söjt sarokból pupos, sánta fiúcska vánszorog elő. Sárga arcocskája koráven, nagy félénk szemében lidércfényként lobog a láz. Az anyja szobalánynak ment ki Olaszországba. Pici korában ő ejtette el a gyereket. Játékosan meglóbálta a levegőben és az kicsuszott kezéből. Ezért lett ilyen nyomorék és beteg. Eddig minden hónapban pontosan megerkezett Olaszországból a pénzküldemény, de októberben elmaradt. Csöndesen szól közbe a söprögető lányka: — „Majd jön a pénz... egy ilyen kis szerencétlenről csak nem feledkezik meg az anyja!”

Másik lakás a földszinten. Fölaggatott színes terítők takarják a fal nagy, penészes nedvesfoltjait. A minap temették innen az asszonyt. Munkásnő volt, egész életében nehezen dolgozott, hamar defektált a vérhasnak. A két, fekete kendőbe burkolódzott fiatal leány most a lakás. Az egyik gépirónő, a másik gyári munkásnő. Sápadt szőke hajuk alatt nyugtalanító rózsák fakadnak arcsonjukon. Sir a kisebbik: — „Szegény, jó anyánk! Az volt a legnagyobb keserűsége, hogy ezek között a vizes falak között mi ketten nem tudunk megerősödni. Ki fog most már velünk törődni!”... Két szegény, hervadó bimbó az élet fáján. Két hareba kényeztetett gyerek, akiknek fegyvert sem adott kezükbe a sors!

Az emeleten D-ék laknak. Az asszony éppen a piacról jön meg, amikor be akarok menni hozzájuk. Elfúlad a nehéz libegéstől. Egyik karján másfél éves kicsije, a másikban a szatyort cipeli. Kihaszánlt teste születendő magzatát rejtgeti. Bent a szobában, vetetlen ágyon, férfi vergődik, földre dobott szalmazsákok között három vézna apróság civakodik. Tizenkétévesnek tűnő lányka, öreges komolysággal, rendet igyekszik teremteni közöttük... Meg sem szólalhattam még és az asszonyból indul a panasz: — „Az uram megrokkant a háboruban, tüdővésztes, hányja a vért. Hol dolgozik, hol nem. És minden esztendőben itt van egy gyerek. Az egyik elpusztul tüdővésztesben, a másik születik... Hia, a gazdagok, azok ilyesmin is tudnak segíteni! Más dolguk van, mint gyereket hozni a vi-

lagra... Ez a 12 esztendő kis lányom is tüdőbajos. A dobozgyárba adtam, hogy keressen valamit. Megigérték, hogy majd árut küldenek szét vele. A levegő jót tesz neki. De nem tartottak szót. A munkatermeket suroltatták föl czezel a véznasággal. Heti 100.000 koronáért! Minden este félajultán került haza. Hát itthon tartom inkább. Pusztuljak csak én...”

Megfogja kezemet, odaránt magához és mintha valami szörnyű titkot közölné, rekedten suttogja: — „Tele van a ház tüdővésztesekkel. Minden lakásban vért köpnek. Multkor összeszámoltam, 15 növekedő leány meg gyerek köhög itt „ugatósan”... Olesó az emberélet, bizony!”

A Szabolcs-utcai gyerekek.

Egy tanítónő, aki a Szabolcs-utcai elemi iskolában tanított és akit a forradalmak után elcsaptak állásából, mondja: — „Jöjjen velem régi iskolám felé. Majd lát valamit. En érdeklődésből, megszokásból minden nap arra megyek haza. Megszokad a szívem, ha élnézem a környékbeli gyerekeket.” — Engedek a fölshólitásnak és kérem e sorok olvasóit, hogy eszelekedjenek hasonlóképen. A berrabszolgák sorsa fejeződik ki, minden szónál élesebben abban, ami ott látható. Egy csoport gyermek játszik a kocsin. Messziről vidámnak tetszik a kis csapat. Apró alakok sűrögnek-forognak, friss hangocskák csattannak a levegőben. Csak ha közelebb megy az ember, látja, hogy még Brenghel esetjének is torz lett volna e kép... *A játékból mélyedt gyerekes csoportban nincs egyetlen ép. Vagy husz gyerek között egyet sem hagyott bélyegtelenül a sors.* Kérdi kisérőnőm: — „Mi baja a lábának, Pista?” — „Tavaly köröszült ment rajta a villamos.” — „És a te karodnak, Feri?” — „Napszámiban segítek lerakodni a Viktória-malomban. Rámestett egy nagy zsák.” — „Hát a te arcodat, nyakadat mi lette, te 5 éves Marika?” — „Leforráztam magam.” — Palikát kérdeni sem kell, magától kiáltja oda: — „En azért vagyok pupos, mert leestem pólyáskoromban az asztalról. Anyukám egyedül hagyott, amikor munkába ment.” Jön egy asszony faradtan, lankadtan munkából. Rászól a gyerekekre: — „Nem mentek le a kocsinról! Még elgázolnak benneteket!” — Aztán felénk fordul: — „Az én kisfiamon mult héten ment keresztül a szekér két lóval. A kórházban fekszik... Kérem, alig akad erőfele ép kis gyerek. A szüők, nagyobb testvérek egész nap munkában vannak. Ugy nő föl háboru órá a gyerek, mint a dudva. Csak a jó isten gondozza...”

— „Miért nem küldik őket óvodába, napközi otthonba?”

— „Miért?... Tavaly halt meg egy ismerősöm kislánya agyvelőgyulladásban. Lázban folyton kiabálta: Jaj, Mariska néni, kérem, ne verjen olyan nagyon! A beteg gyermek napközi otthonba járt. Holtáig így enlékezelt meg róla.”

Balogh Vilma.